

Włodzimierz MAJDEWICZ

Szlakami Powstania Styczniowego

Ponad trzydzieści lat minęło od tego czasu, gdy w połowie 1982 roku Komisja Turystyki Pieszej ZG PTTK przystąpiła do organizowania ogólnopolskiej akcji imprez pieszych w 120. rocznicę Powstania Styczniowego. To poważne przedsięwzięcie było okazją do spożytkowania doświadczeń nabytych w poprzednich latach przy organizacji ogólnopolskiej akcji imprez pieszych związanych ze 150. rocznicą Powstania Listopadowego. Tamta akcja zakończyła się sukcesem. Opierając się na sprawdzonych w praktyce wzorcach Komisja przystąpiła do organizowania następnej ogólnopolskiej akcji tym razem pod hasłem „PTTK w 120. ROCZNICĘ POWSTANIA STYCZNIOWEGO”. Akcja ta rozmiarami i zasięgiem nie ustępowała poprzedniej.

Tym razem do współpracy zaproszono Komisję Krajoznawczą ZG PTTK. Akcję zaplanowano na lata 1983-1984. Wkrótce na terenie całego kraju pojawiły się zorganizowane grupy turystów pieszych przemierzających trasy walk i potyczek stoczonych przez powstańcze oddziały w latach 1863-1864. Zgodnie z sugestiami KTP ZG PTTK oprócz wypadów w teren, które przybierały różnorodne formy rajdów i wycieczek pieszych, organizowano prelekcje, odczyty, wieczory pieśni i poezji powstańczej. Pojawiało się wtedy wiele ciekawych inicjatyw. W czasie jednego z takich wieczorów w Klubie Turysty PTTK na Rynku Starego Miasta w Warszawie zaprezentowano autentyczne odznaki i biżuterię patriotyczną z lat 1863-1864 – pamiątki rodzinne dwóch naszych Kolegów. Komisja Turystyki Pieszej ZG PTTK wydała wówczas okolicznościową odznakę metalową przeznaczoną dla wszystkich uczestników odbywających się na terenie kraju imprez rocznicowych.

Plonem ogólnopolskiej akcji imprez pieszych pod hasłem „PTTK w 120. ROCZNICE POWSTANIA STYCZNIOWEGO” było przypomnienie i przybliżenie tysiącom turystów w tym licznie uczestniczącej w rajdach i wycieczkach młodzieży miejsc i postaci, które odegrały istotną rolę w wydarzeniach, jakie rozegrały się w latach 1863-1864. Oprócz nazwisk znanych z lekcji historii przypomniano nazwiska wielu innych bohaterów Powstania Styczniowego. Dokumentowano fotograficznie aktualny stan cmentarzy i mogił powstańczych. Uczestniczące w akcji komisje i kluby piesze wydały wiele interesujących opisów tras i pamiątkowych okolicznościowych pamiątek.

Imprezą wiodącą był wtedy Ogólnopolski Indywidualny Rajd Pieszy „Szlakami Powstania Styczniowego 1863-1983” organizowany przez Oddział Miejski PTTK w Warce wspólnie z Oddziałem PTTK Śródmieście w Warszawie. Cennymi pamiątkami wydanymi w związku z zainicjowaną przez Komisję Turystyki Pieszej ZG PTTK w roku 1983 ogólnopolską akcją rajdów i wycieczek pieszych przypominających 120. rocznicę Powstania Styczniowego są dwa medale okolicznościowe.

Na awersie pierwszego z nich znajduje się duże popiersie Romualda Traugutta po jego lewej stronie poziomo umieszczono daty 1825 – urodzin oraz 1864 – datę śmierci. Wzdłuż prawej krawędzi biegnie napis ROMUALD TRAUGUTT.

Na rewersie umieszczono z dbałością o heraldyczne szczegóły historyczny trójdzielny herb Polski z okresu Powstania Styczniowego. Herb jest wypukły i plastyczny. Wokoło umieszczono napis – PTTK W 120 ROCZNICĘ POWSTANIA STYCZNIOWEGO.

Drugi medal poświęcono pamięci bohatera Powstania Styczniowego pułkownika Władysława Kononowicza, który dowodząc oddziałem złożonym z około 600 powstańców stoczył szereg zwycięskich bitew i potyczek z wojskami carskimi w południowej części Mazowsza. Nękał on wroga skutecznymi wypadami na Warkę, Nowe Miasto, Ryczywół i Magnuszew. Między Kozienicami i Magnuszewem rozbił i zmusił do panicznej ucieczki silne oddziały rosyjskie. Dotkliwe straty zadawane Rosjanom spowodowały koncentrację i atak około 3000 żołnierzy wroga. Po początkowym sukcesie wobec olbrzymiej dysproporcji sił płk. Władysław Kononowicz wydał rozkaz zakopania broni i rozwiązania oddziału, ocalając tym życie wielu Polaków. Ujęty wraz z trzema podkomendnymi został rozstrzelany w Warce nad brzegami Pilicy.

Na awersie znalazł się portret płk. Władysława Kononowicza oraz herb polski z okresu Powstania Styczniowego. Wzdłuż krawędzi umieszczono napis: PŁK. WŁADYSŁAW KONONOWICZ STRACONY W WARCE 4.VI.1863.

Kolistą płaszczyznę rewersu wypełnia rozwiany sztandar powstańczy z orłem, powyżej daty 1863-1983, wzdłuż dolnej krawędzi biegnie napis 120 ROCZNICA POWSTANIA STYCZNIOWEGO. Obydwa medale wykonano według projektu Włodzimierza Majdewicza dla Oddziału PTTK w Warce. Realizacja tych medali w Mennicy Warszawskiej możliwa była dzięki zaangażowaniu Władysława Gwardysa. Te dwa krążki patynowanego tombaku są obecnie cenionymi i poszukiwanymi na rynku kolekcjonerskim obiektami.

Podsumowanie akcji wraz z sesją popularnonaukową i wystawą dorobku jednostek terenowych zorganizowano w pierwszych dniach maja w Kielcach. Przybyli tu wyróżniający się organizatorzy imprez z całej Polski. Oprócz interesujących odczytów przygotowano wycieczkę autokarową po pełnej pamiątek z okresu Powstania 1863-64 Ziemi Kieleckiej. Sesję prowadził Przewodniczący Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK Henryk Tomkiewicz wraz z Przewodniczącym Komisji Krajoznawczej ZG PTTK Tadeuszem Rycerskim, obecny był również Prezes Zarządu Głównego PTTK Adam Chyżewski. W formie symbolicznego podziękowania uczestnicy sesji otrzymali pamiątkowe odznaki oraz dyplomy. Podobne trofea powędrowały w teren do tych, którzy nie mogli być obecni na spotkaniu Kielcach.

W latach 2003-2004 z inicjatywy Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK zainicjowano i przeprowadzono zaplanowaną na dwa lata ogólnopolską akcję imprez pieszych pod hasłem „PTTK W 140. ROCZNICĘ POWSTANIA STYCZNIOWEGO”. W ramach tej inicjatywy na terenie całej Polski zorganizowano wiele rajdów i wycieczek pieszych. Wiodącą imprezą był Ogólnopolski Indywidualny Rajd „Szlakami

Powstania Styczniowego” sprawnie przebiegający pod kierownictwem Jarosława Górskiego z Warki i Moniki Pszczółkowskiej z Warszawy.

Podsumowanie akcji wraz z zakończeniem wspomnianego rajdu odbyło się w zabytkowych wnętrzach Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej w październiku 2004 roku. Uroczyste spotkanie prowadził Przewodniczący KTP ZG PTTK Włodzimierz Majdewicz wraz z Honorowym Przewodniczącym KTP ZG PTTK Władysławem Gwardysem. Na Cytadelę przybyli licznie przedstawiciele organizatorów rocznicowych imprez i wyróżnieni uczestnicy rajdu. Obecni byli również przedstawiciele Zarządu Głównego PTTK. Stwierdzono, że ogólnopolska akcja imprez pieszych pod hasłem „PTTK W 140. ROCZNICĘ POWSTANIA STYCZNIOWEGO” spełniła swój cel – w terenie na trasach pieszych, w salach muzealnych, na prelekcjach i przy turystycznych ogniskach tysiące turystów poznawało historię krwawych, dramatycznych zmagania Powstania Styczniowego.

Echem tamtego rocznicowego przedsięwzięcia była zorganizowana prze KTP ZG PTTK w Warszawie w siedzibie Zarządu Głównego PTTK wystawa. Na przełomie marca i kwietnia 2005 roku zaprezentowano ekspozycję zatytułowaną „PTTK w 140. rocznicę Powstania Styczniowego” autorką scenariusza wystawy i jej kustoszem była Jadwiga Zwierz. W oszklonych gablotach zaprezentowano imponujący dorobek Klubów i Oddziałowych Komisji Turystyki Pieszej z różnych części kraju. Było to kolejne podsumowanie prowadzonego konsekwentnie od wielu lat przez KTP wdrażania tematyki historycznej w imprezach turystyki pieszej. Materiał z terenu wskazywał na rozmach i zasięg akcji oraz na różnorodność podejmowanych zadań. Wystawa cieszyła się sporym zainteresowaniem.

Od pierwszej ogólnopolskiej rocznicowej akcji minęło trzydzieści lat, przed nami kolejna tym razem już 150. rocznica Powstania Styczniowego. Podczas 55. Ogólnopolskiego Zlotu Przewodników Turystyki Pieszej PTTK we Włocławku, 14 września 2012 roku obradował zespół problemowy zajmujący się tematyką historyczną w turystyce pieszej.

Celem tego dorocznego roboczego spotkania jest dyskusja nad popularyzacją wiedzy historycznej w programach imprez turystyki pieszej. Jeden z wniosków wyłonionych w czasie obrad brzmiał następująco „W związku z przypadającą w 2013 roku 150. rocznicą Powstania Styczniowego zwracamy się do KTP ZG o rozważenie możliwości uczczenia tej doniosłej rocznicy ogólnopolską akcją imprez pieszych lub w innej godnej formie”. Wniosek ten okazał się zbieżny z zamierzeniami KTP ZG PTTK